

تبیین نقش توزیع خدمات شهری در توسعه اقتصاد شهری

(مطالعه موردی شهر بروجرد)

محمد مهرافزون

دکترای جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه خوارزمی

Mohammad_mehr90@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۲/۱۱

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۲/۲۰

چکیده

امروزه در جهان «خدمات» از «تولید» سبقت گرفته است و کیفیت در «خدمات» برگزاری مسابقه‌ای بدون خط پایان می باشد و در جهان کنونی بطور آشکار «اقتصادها» بیشتر به سمت خدماتی شدن پیش می‌روند بطوریکه کشورهای که به خاطر بافت و زیرساخت‌های طبیعی، مذهبی، فرهنگی، تاریخی و... خود دارای امتیازاتی در این زمینه هستند از دیگر کشورها پیشی گرفته‌اند و عبارت دیگر «خدمات» به گونه‌ای است که به خاطر انعطاف‌پذیری و فضای خلاقانه خود هیچ‌گونه محدودیتی را بر نمی‌تابد. متناسب با رشد و توسعه شهرها، خدمات نیز به مرور رشد و تکامل یافته است بطوریکه امروز شهروندان شاهد ظهور سبک‌ها و خدمات نوین و خلاقانه فراوانی در حوزه توزیع خدمات شهری می باشند. میزان و چگونگی توزیع خدمات شهری می تواند نقش مؤثری در توسعه اقتصادی مناطق شهری داشته باشد و یکی از معیارهای توسعه پایدار شهری توجه به توزیع خدمات شهری است که در این راستا توسعه خدمات شهری باید به گونه‌ای باشد که سبب توسعه اجتماعی و اقتصادی در میان شهرها شود. در این پژوهش به صورت موردی شهر بروجرد با تبیین نقش توزیع خدمات شهری با رویکرد اقتصادی مورد بررسی قرار می‌گیرد و برای تدوین و تنظیم آن از روش شناختی تحلیلی و توصیفی و نیز برای حصول نتایج و تجزیه و تحلیل مباحث و مطالب مقاله از منابع معتبر کتابخانه‌ای و اسنادی بهره گرفته شده است و در نهایت اهداف نگارنده در نگارش این مقاله تبیین نقش توزیع خدمات شهری در توسعه اقتصاد شهری و همچنین مطالعه‌ی شناخت اثرات توزیع خدمات شهری و کارکردهای آن توأم با بازدهی اقتصادی می باشد.

واژگان کلیدی: توزیع، خدمات، اقتصاد، توسعه، خدمات شهری، اقتصاد شهری

مقدمه

در جهان کنونی در اقتصاد شهری از ابزارهای علم اقتصاد برای تجزیه و تحلیل مسائل مربوط به کاربری اراضی شهری، مسکن شهری، ترابری شهری، مکان یابی بناها و خانوارهای شهری، مالیه شهری فقر و حاشیه نشینی، قابلیت ها و زیرساخت ها، تسهیلات شهری و خدمات شهری استفاده می شود و در واقع علم اقتصاد شهری از شاخه های اقتصاد خرد می باشد که در آن ساختار فضایی شهر و مکان گزینی خانوارها و مؤسسات اقتصادی نیز مورد مطالعه قرار می گیرد.

امروزه توزیع خدمات شهری یکی از مؤلفه های مهم و کارآمد علم اقتصاد شهری است و می تواند بستری مناسب برای توسعه یافتگی اقتصاد شهری آن هم از نوع پایدار باشد. توزیع خدمات شهری با زیر ساخت های مطلوب و جامع براساس تدوین و برنامه ریزی مدون در شهرها می تواند یکی از پرسودترین و تاثیرگذارترین عامل رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی، شیوه ای مهم برای کسب درآمد در شهرها، حلقه واسطه میان توسعه اقتصاد شهری و مهم ترین مکانیسم در تعامل مدیریت خدمات شهری و شهروندان و گردشگران و همچنین توسعه پایدار در شهرها محسوب شود.

بنابراین توزیع خدمات شهری به سهم خود بر وجوه مختلف زندگی افراد اعم از اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، بهداشتی، رفاهی، شاخص های جمعیتی مثل نرخ مرگ و میر، میانگین طول عمر و میزان زاد و ولد و... تأثیرات شگرف دارد و به همین خاطر شهرهای سرزمین پهناور ایران از جمله شهر بروجرد به دلیل موقعیت جغرافیایی، آب و هوایی، منابع طبیعی، ابنیه های تاریخی، پارک های ملی، صنایع دستی و جاذبه های فرهنگی و هنری ممتاز می توانند با داشتن مدیریتی توانمند و برنامه ریزی دقیق در راستای توسعه خدمات شهری و با توزیع و ارائه تسهیلات و تجهیزات خدمات شهری بالقوه شرایط لازم را برای بهبود توسعه اقتصادی شهرها فراهم نمایند.

طرح مسئله

در عصر کنونی توسعه و توزیع خدمات شهری بیانگر توسعه اقتصاد شهری در شهرها می باشد به طوری که این پدیده خدماتی و رفاهی را باید یکی از عوامل مهم ضروری در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هر شهری دانست اهمیت ارائه و توسعه خدمات شهری در توسعه اقتصادی و اجتماعی شهرها چنان است که اگر در عصر

معاصر شهرهای توسعه یافته و نیافته به این پدیده ی مهم خدمات شهری توجه لازم را نداشته باشند رشد و توسعه اقتصادی شهرها و عدم رضایتمندی شهروندان و به ویژه گردشگران را به حداقل خواهد رساند. امروزه بدون توسعه خدمات شهری و زیر ساخت ها و پروژه های زیر بنایی خدماتی، شهرها نمی توانند به حیات شهری خود ادامه دهند و بر این اساس و با توجه به شرایط اقلیمی و جغرافیایی شهرهای ایران نقش توزیع خدمات شهری را در توسعه همه جانبه شهرها به خوبی می توان تبیین کرد.

مطالعه در زمینه توزیع خدمات شهری از دغدغه های جدی شهروندان و همچنین مدیریت شهری (شهرداران) برای برنامه ریزی در مواجهه با مسایل آینده است بطوریکه موجب توسعه پایدار کیفیت زندگی شهری مردم و پیشرفت و توسعه اجتماعی و اقتصاد شهری گردد. در حال حاضر توزیع خدمات شهری یکی از مهم ترین عرصه های رقابتی در حیطه ی خدمات رسانی و رفاهی به مردم و شهروندان است و به همین خاطر پیشرفت و روند تکامل خدمات شهری با رویکرد اقتصادی و اجتماعی در اکثر شهرهای ایران به ویژه شهر بروجرد در دهه اخیر رشد و پیشرفت چندان و روز افزونی نداشته است.

اهمیت و ضرورت تحقیق

اهمیت و ضرورت توزیع خدمات شهری به عنوان عامل درآمد زایی، اشتغال زایی، خدماتی و رفاهی از شاخص های کاربردی برای توسعه اقتصاد شهری در شهرها و یکی از خواسته ها و ریشه های عمیق و استوار در فرهنگ غنی و بارور شهروندان ایران اسلامی است و نقش آن در شهرها سبب توسعه اقتصادی، بهبودی شهرها، زیبا سازی شهرها، اشتغال زایی، عمران و بهسازی، سرمایه گذاری، توسعه صنعت گردشگری و... می شود که هر کدام از این عناوین مطرح شده در شهرها موجب توسعه اقتصادی و اجتماعی خواهد شد. توسعه روز افزون برنامه ریزی بلند مدت و زیربنایی «توزیع خدمات شهری» در چارچوب برنامه های توسعه اقتصادی و مدیریت شهری چشم اندازهای گوناگونی از پیشرفت و توسعه را برای شهرهای کشور ایران به ویژه شهر مورد مطالعه بروجرد ترسیم و ثمرات بی شماری را در عرصه های بازدهی اجتماعی و اقتصادی قطعاً به همراه خواهد داشت.

بنابراین به اعتقاد نگارنده به لحاظ اهمیت و جایگاهی که توزیع خدمات شهری در توسعه اقتصاد شهری و نقش به سزایی که در عمران و آبادانی شهرها به ویژه شهر بروجرد با رویکرد اقتصادی که دارد، می توان با جرئت گفت کارشناسان و دست اندرکاران اقتصاد شهری کمتر به این مقوله پرداخته اند و در این مقاله توصیفی

و تحلیلی جا دارد ضمن شناسایی کارکردها و راهبردهای اصلی خدمات شهری، اقتصاد شهری و تبیین نقش توزیع خدمات شهری در راستای توسعه اقتصاد شهری از ابعاد و دیدگاه های مختلف مورد تجزیه و تحلیل قرارگیرد تا بتوان با توسعه توزیع خدمات شهری با رویکرد اقتصادی در سطح شهرها به ویژه شهربروجرد با استفاده از قابلیت ها و زیر ساخت های خدمات شهری تعادلی در توسعه اقتصاد شهری به وجود آورد.

اهداف پژوهش

هدف کلی از نگارش این مقاله تبیین نقش توزیع خدمات شهری در توسعه اقتصاد شهری «مطالعه موردی شهر بروجرد» است و در این مقاله آثار و نتایج کارکرد های خدمات شهری و نقش آن در توسعه اقتصاد شهری به شیوه ی تحلیلی و توصیفی بیان خواهد شد و نگارنده به این نتیجه رسیده است که توزیع خدمات شهری در توسعه سازندگی و آبادانی شهرهای ایران به ویژه شهر بروجرد با رویکرد اقتصادی نقش بسزایی دارد و به همین خاطر شهر بروجرد به لحاظ داشتن منابع و پتانسیل های طبیعی، تاریخی، مذهبی و فرهنگی می تواند با ارائه و توسعه خدمات شهری موجبات بازدهی اقتصادی را در سطح شهر فراهم آورد و همچنین نگارنده در این مقاله تلاش خواهد کرد ضمن شناسایی، اهمیت و جایگاه خدمات شهری در توسعه اقتصاد شهر اهداف و مؤلفه های زیر را نیز دنبال کند.

۱. ارائه اطلاعاتی جامع در رابطه با نقش خدمات شهری در توسعه اقتصاد شهری

۲. بررسی شاخص ها و کارکردهای خدمات شهری با رویکرد اقتصادی

فرضیات تحقیق

فرضیه ها در این پژوهش با توجه به سوالات تحقیق و طرح مساله آن به صورت زیر می باشد:

۱. به نظر می رسد در شهرهای ایران به ویژه شهر مورد مطالعه بروجرد به مسائل توزیع خدمات شهری آن هم از نوع عادلانه به صورت سطحی نگرانی توجه شده است و بر همین اساس و در اثر فقدان نگاه جامع و مدیریت یکپارچه شهری هماهنگ سازی بین سیاست های توزیع خدمات شهری در نظام شهری به صورت منسجم و پایدار دیده نمی شود.

۲. به نظر می‌رسد که مناسب‌ترین شاخص و مؤلفه برای اعتلا و ارتقای سطح توسعه اقتصاد شهری توجه ویژه به پارامترهای مهم توزیع خدمات شهری است و از جمله عواملی که می‌تواند مانند مادر شهرها، کلان شهرها و ابر شهرهای توسعه یافته موجب پیشرفت اقتصاد شهر شود و با آنان همخوانی توسعه یافتگی داشته باشد توزیع خدمات شهری است.

پیشینه تحقیق

نگرانی و دغدغه بشر برای بهبود و دستیابی به شهری ایده آل همراه با رشد خدمات شهری مطلوب به زمان شکل‌گیری اولین شهرها در ایران برمی‌گردد و خدمات شهری را می‌توان هم سن تاریخ شهرنشینی تخمین زد. رشد و پیشرفت شهرنشینی و تمایل جمعیت‌های انسانی به محیط‌های شهری بستر با اهمیت شدن مفاهیم «کیفیت شهری»، «توسعه خدمات شهری»، «زندگی شهری»، «رونق اقتصادی»، «رونق اجتماعی» و... را بیش از پیش فراهم ساخته است و در طول تاریخ یکی از مهمترین اهداف حاکمان شهر و به تعبیر امروزی مدیریت شهری ایران دستیابی ساکنین شهری به کیفیت زندگی مناسب با ارائه خدمات شهری پایدار و توسعه اقتصادی و اجتماعی است.

بنابراین فعالیت‌های خدماتی از دیروز تا به امروز در جوامع مختلف بشری، فعالیت‌هایی بوده‌اند که در خصوص ایجاد تسهیلات برای زندگی افراد و تسهیل فرآیند تولید صورت گرفته است و شامل توزیع خدمات اجتماعی، رفاهی، فنی، زیرساختی مبتنی بر تجهیزات و تأسیسات شهری چون شبکه حمل و نقل شهری، مبلمان شهری، جمع‌آوری زباله انرژزی، پارک‌ها و فضاهای سبز ایمنی و ارتباطی و سایر موارد خدمات شهری با رویکرد اقتصادی و اجتماعی می‌باشد که برای تداوم زندگی شهری ضرورت دارد (مهندسین مشاور پارس ویستا ۱۳۸۱: ۳۰).

مبانی نظری تحقیق

خدمات

خدمات یک واژه ی پیچیده است که دارای معانی مختلفی است و حوزه وسیعی را شامل می شود که در این مقاله به برخی از تعاریف آن از دیدگاه صاحب نظران و کارشناسان علوم مختلف به ویژه اقتصاددانان اشاره می شود:

خدمات شامل فعالیت های قابل شناسایی و ضرورتاً غیرمنقول است که نیازی را برآورده می سازند و الزاماً به فروش کالا یا خدمات دیگری متصل نیست. (ریاحی، ۱۳۸۱: ص ۴۴) خدمت فعالیت یا منفعتی است که یک طرف به طرف دیگر عرضه می کند که اساساً نامحسوس بوده و مالکیت چیزی را در بر ندارد، نتیجه نیز ممکن است محصول فیزیکی یا غیرمادی باشد. خدمات بعنوان رفتارها و فرایندهایی در نظر گرفته شده که به رفع نیازهای مشتریان به غیر از خرید کالا می پردازد. خدمات فرایندی است مشتمل بر یک سری از فعالیت های کم و بیش نامحسوس که بطور طبیعی اما نه لزوماً همیشگی، در تعاملات بین مشتریان و کارکنان و یا منابع فیزیکی یا کالاها و یا سیستم های ارائه کننده ی خدمت روی داده تا راه حلی برای مسائل مشتریان باشد (حسن پور: ۱۳۸۳، شماره ۱۵۳).

خدمات شهری

فرایند «توزیع خدمات شهری» یکی از رکن های اساسی و حیاتی در توسعه ی اقتصادی، اجتماعی، عمرانی و آبادانی شهرها نقش تعیین کننده ای را برعهده دارد. خدمات شهری دارای مفاهیم مختلفی چون «خدمات عمومی و اجتماعی»، «امور خدماتی»، «امور شهری» و «فضای سبز شهری» است که همگی در یک مقوله می گنجند و مترادف یکدیگر می باشند. پس حوزه خدمات شهری دارای فعالیت ها و عملکردهای بسیار متنوعی است و دامنه ی آن بسیار گسترده، پیچیده و فاقد یک تعریف واحد و یکسان می باشد.

در طبقه بندی توزیع خدمات شهری «امور خدماتی» را شامل موضوعاتی چون محورهای شهرسازی و نظارت بر توسعه و عمران شهر، رفت و روب، دفع زباله و نظافت شهر، توزیع آب آشامیدنی، توزیع خدمات اجتماعی، برنامه حمل و نقل شهری، امور آتش نشانی و خدمات ایمنی و حفاظت شهر، بهبود ترافیک شهرداری، نگهداری و بهبود محیط شهری، بهبود سیمای شهری و... می باشد.

توسعه خدمات شهری

تا قبل از دهه ۱۹۶۰ رسم حکومت‌های محلی (شهرداری‌ها) بر این بود که پس از جمع‌آوری مالیات‌ها توزیع خدمات شهری و عمومی را در سطح مورد نظر برای شهروندان فراهم کنند. اما در دهه‌های بعد مدیریت شهری در پی راه‌هایی بودند که عرضه توزیع خدمات شهری و عمومی مقرون به صرفه‌تر باشد و نه تنها در عمران شهری کارایی بیشتری داشته باشد بلکه موجب توسعه خدمات شهری با رویکرد اقتصادی و اجتماعی در شهرها نیز گردد. نتایج مطالعات بانک جهانی در سال ۱۹۹۵ نشان داد که نارسایی‌ها و عدم توسعه خدمات شهری در کشورهای در حال توسعه تنها و تنها بازتاب محدودیت منابع نیست اما در بسیاری از کشورهای در حال توسعه حداقل در سطح شهرها این سؤال همچنان باقی است که منابع در دسترس مدیریت شهری چه سهمی از کل درآمد سرانه را در شهرها و مناطق مختلف کشور تشکیل می‌دهد. به هر حال منابع مورد نیاز برای پیشرفت و توسعه خدمات شهری و عمومی و ایجاد زیر بناها و تأسیسات شهری برای حکمرانی خوب شهری باید تصویری شفاف، عادلانه، منطقی و کارآ را در کل منابع یک منطقه ارائه دهد (دکترمریم شریفیان ثانی، ۱۳۸۰: ۵۰).

بنابراین توسعه توزیع خدمات شهری در برگیرنده کیفیت اقتصادی، اجتماعی و سرمایه محیطی است که اعضای اجتماع‌های محلی را به تولید و باز ساخت زندگی هدفمند برای تحقق ابعاد پایداری هدایت می‌کند و توسعه خدمات شهری نه تنها به منابع سرمایه‌های مادی نظیر وسایل مصنوعی تولید و تجهیزات در بخش صنعت، کشاورزی و خدمات بلکه به توسعه اقتصادی و منابع سرمایه اجتماعی یعنی دانش، مهارت، تجربه، انرژی، خدمات رفاهی و ابتکار انسانی نیز توجه خاص دارد. به هر حال توسعه خدمات شهری را می‌توان رویکردی دانست که در ملازمه رشد اقتصادی و بهبود زیست محیطی شکل می‌گیرد که می‌بایستی در هر مکان و زمانی جنبه عملی گیرد (پیترورسلی، ۱۹۹۸، ص ۲۵۹).

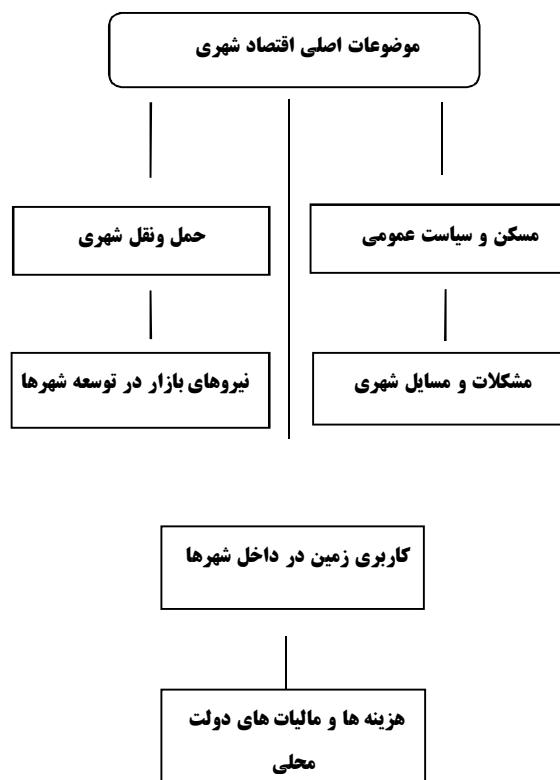
توسعه اقتصادی

مسئله توسعه اقتصادی کشورهای فقیر و در حال توسعه یکی از مهم‌ترین موضوعات بسیار بحث‌انگیز در عصر حاضر است. توسعه اقتصادی از دو قرن پیش یعنی از زمان شروع انقلاب صنعتی (که شاهد ریشه‌های آن به زمان رنسانس فکری در اروپا برمی‌گردد) توانسته است تأثیرات فوق‌العاده عمیقی بر زندگی بشر و سایر پدیده‌های زندگی بشر بگذارد. برای توسعه اقتصادی تعاریف مختلفی ارائه شده است که در این مقاله به دو

مورد از آنها اشاره خواهد شد. آرتور لوئیس «Arthur Lewis» توسعه اقتصادی را فرایندی می داند که موجب افزایش تولید سرانه شاغلین نیروی کار در بلند مدت می شود و «سیمون کوزنتز» Simon Kuzntz نیز توسعه اقتصادی را افزایش ظرفیت های تولیدی و تنوع در تولیدات یک جامعه در بلند مدت می داند.

اقتصاد شهری

اقتصاد شهری یکی از رشته های تخصصی اقتصاد است که در آن اقتصاددانان و کارشناسان علوم جغرافیای اقتصادی تلاش می کنند با استفاده از ابزارهای اقتصادی مسائل و مشکلات یک منطقه شهری را مورد ارزیابی قرار دهند. در «اقتصاد شهری» پیرامون مسائل و عوامل تخصصی مناطق شهری نظیر چرا و چگونه کالا و خدمات بین شهرها تولید و توزیع می شود؟ علل پیدایش و توسعه شهرها چیست؟ چرا شهرها به لحاظ عمران و ارائه خدمات شهری رشد و توسعه می یابند؟ آیارقابتی بین شهرها وجود دارد؟ در باره ی استفاده از زمین در شهر چگونه تصمیم گرفته می شود و ساخت و شکل آنان چگونه است؟ حاشیه نشینی در توسعه اقتصادی و اجتماعی شهرها چه اثرات مثبت یا منفی دارد؟ و همچنین به دیگر سوالاتی بدین مضمون پرداخته می شود. بنابراین اقتصاد شهری دارای موضوعات اصلی به شرح شکل زیر است شماره (۱) و در اقتصاد شهری چگونگی تولید و توزیع کالاها و خدمات نه تنها در داخل یک شهر بلکه بین شهرها نیز بررسی می شوند. (سعید عابدین در کوش، ۱۳۷۲: ۲-۴)

شکل ۱: موضوعات اصلی اقتصاد شهری

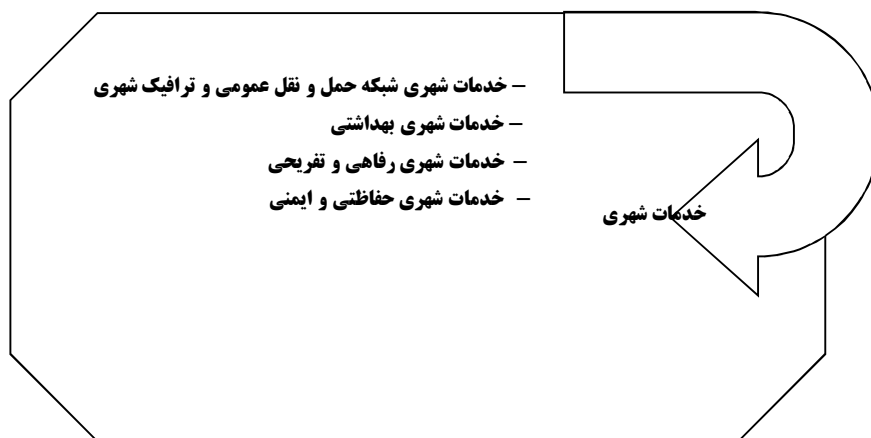
تبیین نقش توزیع خدمات شهری در توسعه اقتصاد شهری

نقش توزیع خدمات شهری در توسعه اقتصاد شهری

نقش و اهمیت پیشرفت توزیع خدمات شهری در رشد و تکامل اقتصادی شهرها هیچ گاه به اندازه دنیای امروز مورد توجه قرار نگرفته است و در عصر کنونی شهرها در کشورها به عنوان مهم ترین دستاورد تلاش های تکنولوژیکی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی انسان محسوب می شوند. فضاهای عمومی با امکانات و تجهیزات خدمات شهری مهم ترین بخش اقتصادی و اجتماعی یک شهر را تشکیل می دهد. این فضاها مکان هایی هستند که بیشترین برخوردها و کنش های متقابل میان افراد در آنها به وقوع می پیوندد و شامل تمام بخش های جغرافیای شهری اعم از اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، تاریخی و طبیعی هستند که مردم به آن ها دسترسی فیزیکی و بصری دارند و هرکدام از تأسیسات و تجهیزات خدمات شهری در شهرها به سهم خود در توسعه و گسترش اقتصاد شهرها نقش تعیین کننده ای را بر عهده دارند.

توزیع خدمات شهری به لحاظ توسعه اقتصادی در شهرهای یک کشور به ویژه ایران حلقه ی وصل بین بخش های تولید، توزیع، خدماتی و رفاهی با شهروندان است و هرگونه مسامحه و نقص در این حلقه تلاش های انجام شده در سایر بخش ها را ناقص و مختل می کند و کارایی و اثربخشی کل زنجیره را تحت تأثیر قرار می دهد چون که رشد اجتماعی، اقتصادی و رضایتمندی شهروندان و گردشگران جزء مهمترین اهداف توسعه و توزیع خدمات شهری می باشد و شهروندان و گردشگران در فرآیند خدمات شهری مشارکت و نظارت دقیق و مستمر بر عملکرد خدمات شهری شهرداری ها دارند و از آنجاییکه خدمات شهری در شهرهای ایران موجب توسعه اقتصادی و بازدهی اجتماعی می شود باید گفت بی توجهی و بی اهمیتی به این پدیده ی حساس و مهم در شهرها موجب واکنش و نارضایتی شهروندان می گردد.

نقش و اهمیت طبقه بندی اقتصادی و اجتماعی خدمات شهری علاوه بر تحلیل فوق در کشورهای مختلف از جمله ایران متفاوت است و انتخاب حوزه خدمات شهری از دیدگاه مدیریت شهری در کنار مدیریت بخشی و مدیریت منطقه ای بستگی به نحوه ی توزیع فعالیت ها و هدایت آنها توسط نهادهای مختلف به ویژه شهرداری ها دارد و براین اساس نقش و اهمیت خدمات شهری در ایران را می توان به چهارگروه عمده به لحاظ اقتصادی و اجتماعی به شرح زیر تقسیم کرد. شکل شماره (۲)

شکل ۲: نمودار تقسیم بندی خدمات شهری

کارکردهای توزیع خدمات شهری در توسعه اقتصاد شهری

خدمات یکی از کانون های فعالیت های اقتصادی و اجتماعی در یک کشور محسوب می شود و نه تنها دارای جایگاه و منزلت والایی است بلکه نقش عمده ای در توسعه اقتصادی و اجتماعی نیز برعهده دارد. درمبحث فعالیت های اقتصادی «خدمات» عنصر مهم و اساسی میان بخش های تولیدی و ساخت با مصرف کنندگان می باشد و سهل انگاری و بی توجهی به این پدیده در امور اقتصادی و توسعه شهری سایر فعالیت های شهری را با چالش مواجه می کند و موجب عدم کارایی و بازدهی در چرخه ی فعالیت های اقتصادی شهری می شود. پس زمانی فعالیت های خدماتی و خدمات دهی در یک جامعه تأثیرگذار است که موجب جلب رضایت شهروندان و مصرف کنندگان گردد.

با توجه به نقش روزافزون «فعالیت های خدماتی» در نظام شهرنشینی ضرورت های جدیدی در روند برنامه ریزی شهری پدید آمده است و مسأله چگونگی پراکنش (پراکندگی) مراکز خدماتی و نحوه ی دسترسی به خدمات این گونه مراکز از اهمیت فزاینده ای برخوردار شده است. همچنین با توجه به تنوع خدمات و ویژگی ها کارکردی آنها می توان گفت که عمدتاً «خدمات» با شرایط نوین شهرنشینی همراه بوده است و زندگی شهری و حتی روستایی جدید بدون بهره گیری از «خدمات شهری» امکان پذیر نمی باشد (مهندسان مشاور فرهاد، ۱۳۸۱: صص ۴۶-۴۷).

براساس مطالب و تعاریف مذکور طیف بسیار وسیع و متنوعی از فعالیت های انسانی با اهداف مختلف و در قالب سازمان ها و تشکل های متفاوت در زمره «فعالیت های خدماتی» قرار می گیرند. بررسی انواع مراکز و فعالیت های خدمات شهری نشان می دهد که علی رغم تنوع این فعالیت ها می توان سه دسته بندی اساسی برای فعالیت های خدمات شهری به شرح زیر مطرح کرد:

۱. خدمات رفاهی و اجتماعی مبتنی بر زیر ساخت های اجتماعی: دراین قسمت خدمات رفاهی و اجتماعی، آحاد شهری و روستایی مورد توجه است و امکانات آموزشی، درمانی، بهداشتی، گذران اوقات فراغت، شکوفایی استعدادها و خلاقیت های فردی، تأمین نیازهای کالایی و... را فراهم می شود.

۲. خدمات فنی و تعمیراتی مبتنی بر تولیدات صنعتی: در خدمات فنی و تعمیراتی امکان استفاده و بهره گیری از کالاهای با دوام صنعتی را در جهت تسهیل زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی پدید می آورد.

۳. خدمات زیر ساختی مبتنی بر تأسیسات و تجهیزات شهری: در این قسمت خدمات زیر ساختی به کلیه «خدمات شهری» گفته می شود که برای بقا و تداوم زندگی شهری نظیر شبکه حمل و نقل، پارک ها و فضاهای سبز شهری، خدمات ارتباطی، خدمات جمع آوری زباله و فاضلاب، خدمات آب رسانی و برق رسانی، گورستان ها، کشتارگاه و... لازم و ضروری می باشد. بر اساس تعاریف «مرکز آمار ایران» و واقعیت های موجود زندگی شهری را می توان به انواع کارکردهای «خدمات شهری» (شکل شماره ۳) زیر تقسیم بندی کرد:

- خدمات حمل و نقل شهری: این خدمات نظیر پارکینگ ها، پمپ بنزین ها، ایستگاه های مسافربری، سرویس های حمل و نقل و ... می باشد.

- خدمات پذیرایی و اقامتی: این خدمات شامل رستوران ها، هتل ها، طرب خانه ها، ترمینال ها، مهمان سرا ها، استراحتگاهها، مسافرخانه ها و... می باشد.

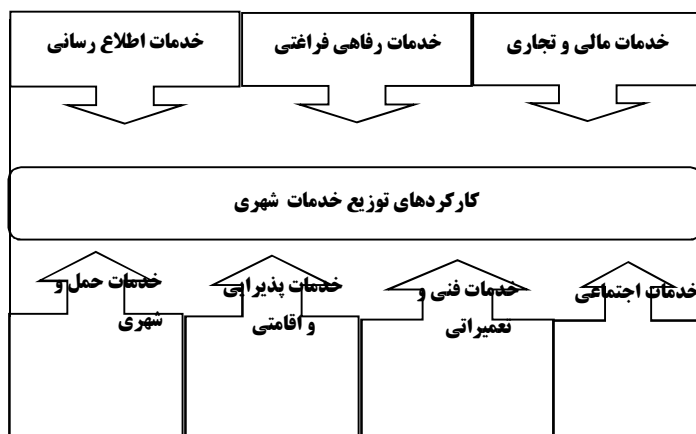
- خدمات اجتماعی: این خدمات شامل خدمات بهداشتی، انتظامی، آموزشی، درمانی و... می باشد.

- خدمات فنی و تعمیراتی: این خدمات شامل انواع تعمیرات خودرو، لوازم خانگی و ساختمانی و... می باشد.

- خدمات مالی و تجاری: این خدمات شامل خرده فروشی، عمده فروشی، بیمه، بانک داری و... می باشد.

- خدمات اطلاع رسانی: این خدمات شامل خدمات دیداری، شنیداری، چاپی، کامپیوتری و... می باشد.

- خدمات رفاهی فراغتی: این خدمات شامل خدمات فرهنگی، تفریحی، هنری، ورزشی، سینماها، فرهنگسراها و... می باشد (مهندسان مشاور فرهاد، ۱۳۸۱: ص ۴۹).

شکل ۳: چرخه کارکردهای توزیع خدمات شهری

منطقه بندی توزیع کاربری خدمات شهری

یکی از مباحث ضروری و مهم در برنامه ریزی شهری چگونگی تقسیم و تخصیص اراضی شهر به فعالیت ها و کاربری های مختلف خدمات شهری است که تحت عنوان «منطقه بندی» معروف می باشد و مهمترین ابزار سامان دادن به نظام کاربری زمین محسوب می شود. ضوابط منطقه بندی نقش اساسی در توزیع و تقسیم کاربری های مختلف خدمات شهری و نسبت آنها به یکدیگر دارد و در نتیجه ارتباط تنگاتنگ با موضوع سرانه های کاربری خدمات شهری زمین پیدا می کند.

بنابراین منطقه بندی دارای اهداف و وظایف متعددی است که به ضوابط و مقررات گوناگون نیاز دارد و در اینجا با استفاده از کتاب درآمدی بر مبنای برنامه ریزی شهری که با توجه به تجربه های کشور هندوستان تألیف «جی. کی. هیراسکار Jay. Kyi. Hyraskar» می باشد انواع منطقه بندی بطور اجمالی بیان می گردد:

انواع منطقه بندی توزیع کاربری خدمات شهری

کار اصلی و ضروری در منطقه بندی توزیع کاربری خدمات شهری این است که شهر به بخش یا منطقه مختلف تقسیم شود و هر منطقه در جهت اهداف صحیح در موقعیت مکانی مناسب مورد استفاده قرار گیرد و عمده منطقه های کاربری خدمات شهری عبارتند از:

۱. منطقه مسکونی: مجموعاً ۴۰٪ تا ۵۰٪ از کل زمین های شهر را که متشکل از بانک ها، دفترهای تجاری، انبارها، بازارها و ساختمان های مسکونی برای برخی از شاغلان منطقه را در بر می گیرد.

۲. منطقه خدماتی و رفاهی شهری: این منطقه ۲٪ تا ۳٪ وسعت شهر را در بر می گیرد و در آن ساختمان های عمومی نظیر کتاب خانه های عمومی، نمایشگاه ها، دادگاه ها، تالار های شهر، فروشگاه ها، بانک ها، موزه ها، سالن های کنفرانس، دفترهای پست و نیز خانه هایی برای افرادی که در این منطقه شاغل هستند وجود دارد. (Service area and urban amenities).

۳. منطقه گذران اوقات فراغت: این منطقه در باقی مانده نواحی شهری طراحی می شود و معمولاً ۱۵٪ تا ۲۰٪ زمین های شهر را شامل می شود. این منطقه از نظر سلامت و کیفیت شهر اهمیت زیادی دارد و شامل سینماها، ورزشگاه ها، تئاترها، مراکز اجتماعی، زمین های بازی و پارک ها می باشد.

۴. منطقه تشکیلاتی- اداری: این منطقه ۱٪ تا ۲٪ وسعت شهر را در بر می گیرد و شامل سازمان ها و نهادها، مؤسسات علمی و اداری، دانشگاه ها، دانشکده ها، مدارس و... می باشد.

۵. منطقه صنعتی: این منطقه حدود ۵٪ تا ۲۰٪ مساحت شهر را پیرامون مراکز صنایع خدمات شهری شامل می شود و در مکان یابی آن باید دقت نظر بیشتری شود و باید به دور از منطقه های دیگر باشد. حاشیه خارجی شهر مکان یابی گردد تا گازهای خطرناک از فراز شهر عبور نکنند و منطقه صنعتی خود به منطقه های کوچک تری همچون منطقه صنایع کوچک، متوسط و سنگین تقسیم می شود.

۶. منطقه تجاری: این منطقه حدود ۲٪ تا ۵٪ مساحت شهر را شامل می شود که متشکل از بانک ها، انبارها، بازارها، دفترهای تجاری و ساختمان های مسکونی برای برخی از شاغلان منطقه می باشد. جدول شماره (۴) منطقه تجاری بایستی در نزدیکی مراکزآمد و رفت مردم و همچنین دور از کنار خیابان ها قرار گیرد. بنابراین منطقه بندی توزیع کاربری خدمات شهری اثرات وسیعی بر توسعه اقتصادی و اجتماعی شهرها دارد و لازم است جهت توسعه شهر در دستور کار مدیریت خدمات شهری قرار گیرد. (مهندسان مشاور پارس ویستا، ۱۳۸۰: ۹۱).

جدول ۱: نسبت درصد منطقه های توزیع کاربری خدمات شهری

ردیف	منطقه های کاربری خدمات شهری	درصد
۱	منطقه مسکونی	۴۰٪ تا ۵۰٪
۲	منطقه خدماتی و رفاهی شهری	۲٪ تا ۳٪
۳	منطقه گذران اوقات فراغت	۱۵٪ تا ۲۰٪
۴	منطقه تشکیلاتی- اداری	۱٪ تا ۲٪
۵	منطقه صنعتی	۵٪ تا ۲۰٪
۶	منطقه تجاری	۲٪ تا ۵٪

ترکیب کاربری های توزیع خدمات شهری

اختصاص فضا به کاربری های خدمات شهری آینده بایستی به نحوی با نظام شبکه ارتباطی و نظام فضاهاى باز تناسب و تعادل داشته باشد و این امر با توجه به اهداف و سیاست های توسعه شهری انجام می شود و کیفیت آن به کل روند برنامه ریزی و چگونگی تدوین طرح توسعه شهری بستگی دارد.

بنابراین نحوه ی توزیع زمین میان کاربری های اصلی و نسبت میان آنها به شرایط خاص هر شهر و کیفیت برنامه ریزی و نوع توسعه خدمات شهری برای آن شهر بستگی دارد. بنا بر تجربه های جهانی برای حفظ تعادل میان کاربری های مختلف معمولاً سعی می شود که نسبت معینی میان آنها حفظ گردد. به طور معمول در تراکم های متوسط شهری حدود فضای مورد استفاده واحدهای مسکونی و عناصر سرویس دهنده خدمات شهری آنها به شرح زیر است که به برخی از این نسبت ها اجمالاً اشاره می گردد. جدول شماره (۲)

جدول ۲: نسبت ترکیب توزیع کاربری های اصلی خدمات شهری

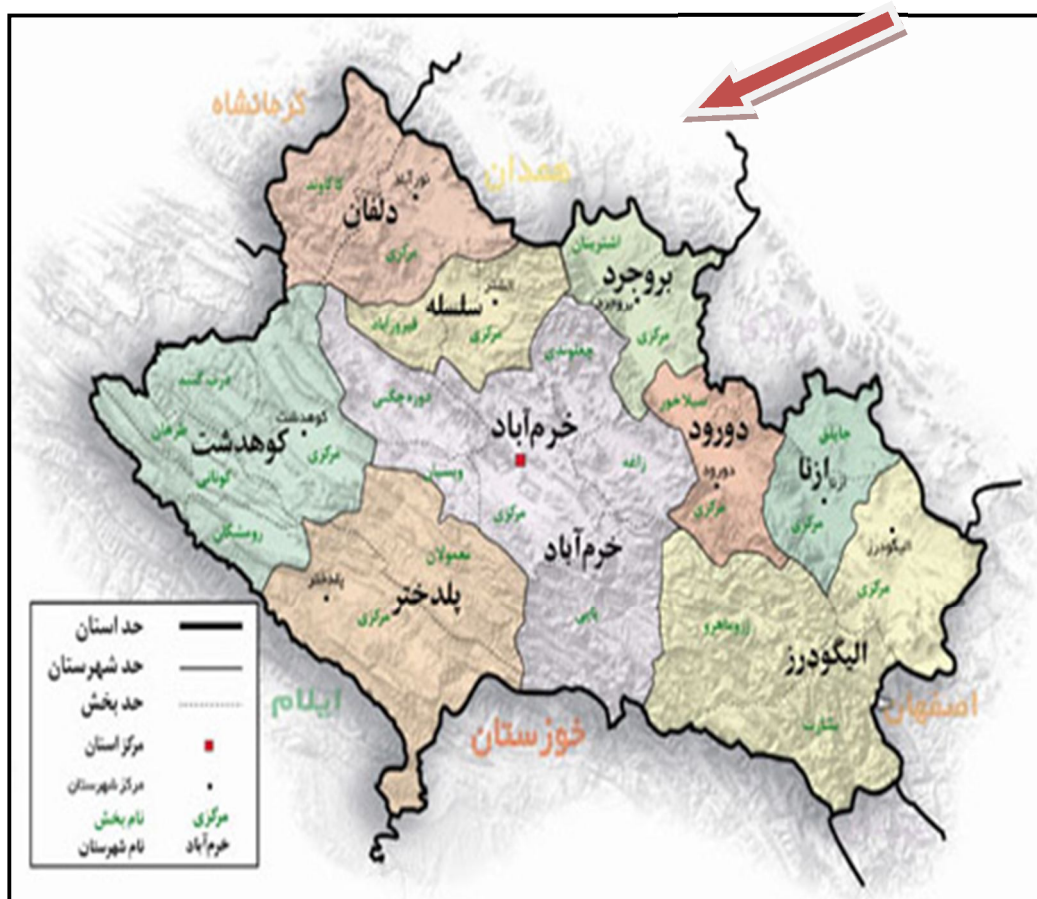
ردیف	نسبت ترکیب کاربری	سطح درصد
۱	فضاهای مسکونی	۵۰٪ سطح زمین
۲	فضاهای سبز و اماکن ورزشی	۲۵٪ سطح زمین
۳	فضاهای سواره و پیاده	۱۵٪ سطح زمین
۴	سایر فضاهای سرویس دهنده خدمات شهری	۱۰٪ سطح زمین

مأخذ: نگارنده ۱۳۹۶

تحلیل یافته ها

محدوده و قلمرو پژوهش

شهرستان بروجرد یکی از شهرهای بسیار مهم و تاریخی استان لرستان به لحاظ رشد و تکامل خدمات شهری و توسعه اقتصادی و اجتماعی نسبت به سایر شهرهای استان است. این شهرستان به سبب موقعیت جغرافیای طبیعی در ۴۸ درجه و ۴۵ دقیقه طول شرقی و ۳۳ درجه و ۵۴ دقیقه عرض شمالی واقع شده است و جمعیت آن بالغ بر ۳۲۳۸۲۶ نفر و مساحت آن نیز ۴۶ / ۲۱۷۰۱ کیلومتر مربع می باشد. این شهرستان دارای موقعیتی جلگه ای از نوع پایکوهی با آب و هوای معتدل کوهستانی می باشد و در میان سایر شهرهای استان لرستان از موقعیت طبیعی، تاریخی و فرهنگی نسبتاً متمایزی به لحاظ داشتن شبکه حمل و نقل ارتباطی و اقتصادی برخوردار است (سالنامه مرکز آمار ملی ایران - لرستان).

شکل ۴ : نقشه استان لرستان موقعیت شهرستان بروجرد

این شهرستان به لحاظ اکوتوریسم بسیار زیبا و جاذبه های طبیعی بکر نظیر بیشه زارها، کشتزارها، باغ ها، مراتع، تالاب، بیشه دالان، غارها، سراب ها، چشمه سارها، کوه ها، درختان فراوان، پارک جنگلی، درختان میوه، گیاهان دارویی و خوراکی منطقه برای توریسم درمانی، حیات وحش، دیواره های طبیعی برای صعود کوهنوردان و صخره نوردی، وجود رودها برای ماهیگیری و قایق سواری، کوهستان های مملو از برف برای اسکی و ورزش های زمستانی (توریسم ورزشی)، تفرجگاههای بیلاقی طبیعی و علاوه بر گردشگری طبیعت جاذبه های تاریخی، هنری، فرهنگی، اماکن باستانی و مذهبی، خانه فرهنگ، موزه هنرها و صنایع دستی به ویژه ورشوسازی، آداب و رسوم غنی شهرستان اعم از شهری و روستایی، مساجد قدیمی، بناهای تاریخی مسجد جامع، مسجد امام خمینی (ره)، مدرسه حجتیه، تالارها، مهمانسراها، هتل چهارستاره زاگرس و شبکه ی راهها ی حمل و نقل و زیرساخت ها طبیعی، تاریخی، مذهبی و فرهنگی یکی از مهم ترین مناطق استان لرستان و یکی

از ده شهر باستانی و تاریخی ایران اسلامی است که وجود این منابع غنی و خدماتی و رفاهی می تواند سبب رونق اقتصادی، اجتماعی و همچنین قطب صنعت گردشگری شهری در منطقه شود.

شکل ۵: موقعیت شهرستان بروجرد

بنابراین با توجه به اینکه شهر بروجرد دارای قابلیت ها و ظرفیت های خوبی به لحاظ منابع طبیعی، تاریخی و فرهنگی برای رشد و توسعه ی اقتصاد شهری می باشد در این راستا مدیران خدمات شهری (شهردارها) بعنوان یک نهاد یا مؤسسه عمومی دارای حجم بالایی از وظایف خدماتی و رفاهی می باشند که حدود ۷۴٪ از فعالیت های شهرداری ها تحت پوشش فعالیت های مربوط به توزیع خدمات شهری قرار می گیرد و فقدان برنامه ریزی مدون و مناسب طرح های توسعه توزیع خدمات شهری، توسعه عمران و بهسازی و همچنین بکارگیری نیروی های ناتوان و ناکارآمد در بخش خدمات شهری از جمله مشکلات و معضلاتی است که بازدهی توسعه خدمات شهری را با نگرش و رویکرد توسعه اقتصادی و اجتماعی شهرها با چالش و مشکلات جبران ناپذیری مواجه خواهد کرد.

سطح کاربری های توزیع خدمات شهری در بین نواحی شهر بروجرد

در جدول شماره (۳) به مقایسه ی میزان سرانه کاربری در نواحی هفدگانه بروجرد پرداخته شده است. داده های جدول شماره (۳) نشان می دهد که توزیع خدمات شهری در میان مناطق هفدگانه برای رفاه اجتماعی و اقتصادی شهروندان به طور عادلانه صورت نگرفته است و همین امر موجب نارضایتی را در بین شهروندان فراهم خواهد کرد. بعنوان نمونه براساس جدول مذکور در ناحیه ۲ کاربری درمانی در سطح بسیار بالایی قرارداد در حالی که ناحیه ۶ با جمعیتی ۳۶۹۱۳ نفر از آن محروم است. داده های جدول برتری سطح برخی از کاربری ها چون بهداشتی، صنعتی و کارگاهی را در ناحیه ۶ نشان می دهد که این هم به علت فقر اقتصادی ساکنین است که فاقد امکانات خدمات رفاهی می باشند.

بنابراین نتایج حاصله بیانگر رابطه ی مستقیم سطح اقتصادی و اجتماعی ساکنین با میزان برخوردارگی از خدمات شهری است بطوری که ناحیه ۲ با احراز رتبه بالا از لحاظ توزیع خدمات امکانات شهری محل سکونت اقشار مرفه و ناحیه ۶ با ضعف و فقر خدمات شهری محل سکونت اقشار ضعیف و آسیب پذیر جامعه شهری بروجرد است.

جدول ۳: سطح کاربری ها و خدمات اصلی شهری در بین نواحی شهر بروجرد

ردیف	ناحیه	مسکونی	بهداشتی	درمانی	ورزشی	فضای سبز	جهانگردی و پذیرایی	فرهنگی	آموزشی	اداری و انتظامی	رتبه
۱	۱	۳۰/۲۹	۰/۰۸	۰/۱۵	۰/۵۳	۰/۴۴	۰/۰۳	۰/۱۷	۱/۷۴	۱/۴۸	۸
۲	۲	۴۳/۴۷	۰/۰۱	۴/۴۷	۱/۲۴	۱/۳۹	۰/۲۸	۰/۰۹	۲/۳۸	۳/۷۴	۳
۳	۳	۲۲/۳۰	۰/۰۷	۰/۱۴	۰/۲۱	۰/۵۰	۰/۰۱	۰/۰۶	۱/۱۵	۰/۲۲	۱۲
۴	۴	۲۵/۲۸	۰/۱۸	۰/۰۸	۰/۱۳	۱/۱۰	۰/۰۱	۰/۰۷	۱/۳۴	۰/۸۷	۹
۵	۵	۱۹/۹۵	۰/۰۸	۰/۰۱	۰	۰	۰	۰	۴/۹۷	۰	۷
۶	۶	۱۶/۲۴	۰/۱۸	۰/۰۰	۰	۰/۸۸	۰	۰/۰۱	۰/۹۳	۰/۷۲	۱۰
۷	۷	۲۰/۹۲	۰/۰۵	۰/۰۴	۰/۴۲	۰/۵۲	۰	۰	۰/۹۰	۰/۱۲	۱۳
۸	۸	۳۰/۰۷	۰/۰۱	۰/۰۲	۳/۴۶	۷/۵۰	۰/۱۲	۰	۱/۹۱	۲/۱۵	۲
۹	۹	۶۳/۱۹	۰/۰۲	۰/۰۷	۰/۱۱	۰/۱۰	۰	۰/۰۷	۱/۱۲	۱/۱۰	۱۱
۱۰	۱۰	۴۱/۴۳	۰/۰۰	۲/۰۰	۰	۰/۶۳	۰	۰	۳/۸۱	۰	۶
۱۱	۱۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۵
۱۲	۱۲	۶۰/۴۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۵
۱۳	۱۳	۵۴/۸۰	۰	۰	۰	۱/۷۴	۰	۰	۷/۷۳	۰	۵
۱۴	۱۴	۳۳/۷۵	۰	۰	۰	۹/۱۸	۰	۰	۱/۰۳۹	۰	۴
۱۵	۱۵	۴۱/۹۴	۰/۰۲	۰	۰	۰/۲۹	۰	۰	۰	۰	۱۴
۱۶	۱۶	۳۱/۷۷	۰/۰۰	۰	۰	۰/۰۰	۰	۰	۰	۰	۱۵
۱۷	۱۷	۱۱۲/۳۶	۰/۱۶	۱۳۸/۷۸	۰	۱۶/۸۶	۰	۲۹/۸۰	۳۲/۰۱	۳۵/۰۹	۱

مأخذ: نگارنده ۱۳۹۶

پیشنهادات، راهکارها، راهبردها و راه حل ها

مدیریت خدمات شهری نیز برای نیل به هدف‌های خود و دستیابی به توسعه اقتصادی و اجتماعی ناگزیر از اتخاذ سیاست‌ها و خط‌مشی‌های هماهنگ با شرایط و اوضاع و احوال اقتصادی، اجتماعی و... کشور هستند و قطعاً در توسعه و اجرای برنامه‌های توزیع خدمات شهری خود با مشکلات فراوان از جمله رشد بی‌رویه جمعیت، عدم فرهنگ شهرنشینی، بیکارهای پنهان و فصلی، پایین بودن سطح درآمدها و زندگی معیشتی گروه زیادی از شهروندان، کمبودتشکیل سرمایه‌داخلی، نبود منابع مالی کافی برای اجرای برنامه‌های توسعه اقتصادی، ساخت و توسعه امکانات زیربنایی و نظیر آن مواجه می‌باشد که در این مقاله به برخی از عوامل مؤثر، پارامترها، راهبردها و راهکارها تأثیرگذار و مشکل‌گشا با زیرساخت‌ها و پتانسیل قوی جهت تأمین و توسعه توزیع خدمات شهری شهر بروجرد با نگرش و رویکرد اقتصادی و اجتماعی با چشم‌اندازهای بلند مدت و برای آینده‌ی بهتر توسعه یافتگی شهر بروجرد به شرح زیر اشاره می‌شود:

۱. بهبود بنیان‌های اقتصادی، اجتماعی، خانوادگی، طراحی و ارائه توزیع خدمات شهری مطلوب و جذاب با بهره‌گیری از وسایل و تجهیزات مدرن و فناوری‌های روز جامع و طراحی فضاهای زیست‌محیطی انسانی با توجه به چشم‌اندازهای بلند مدت با رویکرد اقتصادی و اجتماعی و بهبود زیست‌پذیری محیط‌های اجتماعات شهری و کاهش مصرف منابع و تولید آلودگی‌های هوایی و صوتی در شهرستان‌ها و مناطق.
۲. بهبود فضاهای شهری و برقراری عدالت اجتماعی و تلاش در جهت افزایش رضایت شهروندان بروجردی و کاهش و چاره‌اندیشی برای تنش‌ها و مشکلات شهروندان بروجردی به علت تبعیض‌های خدماتی، رفاهی و عمرانی در سطح شهرستان و کوشش برای بسترسازی یک نظام اقتصادی و اجتماعی.
۳. تقویت و بهبود و پایداری اقتصاد شهری با ارائه و تأمین زیرساخت‌های طرح‌های توزیع توسعه خدمات شهری و اصلاح ساختار نظام زیربنایی، اداری و حکمرانی شهری.
۴. تحقق و بسترسازی توسعه پایدار انسانی و بهبود رفاه اقتصادی و اجتماعی شهروندان بروجردی در راستای توسعه یافتگی مانند احداث تأسیسات و تسهیلات خدمات شهری، ایجاد ناوگان شبکه حمل‌ونقل اتوبوس رانی و تاکسی رانی بین شهر و روستاهای همجوار بمنظور تقویت بنیه اقتصادی و اجتماعی شهر.

۷. بمنظور تقویت بنیه اقتصادی و اجتماعی نسبت به برگزاری سمینارهای صنایع دستی شهر نظیر ورشو سازی، گلیم بافی، فرش بافی و... که در این راستا برای توسعه اقتصاد شهری ترویج بازار فروش مد نظر قرار گیرد.

۸. توسعه فضاهای سبز شهری در تمام نقاط شهر با تجهیزات و امکانات گذران اوقات فراغت جهت گردشگران و شهروندان، برنامه ریزی صحیح مکان یابی مبلمان شهری بعنوان یک راهبرد قطعی برای ایجاد محیطی پایدار و سالم متناسب با شرایط بومی منطقه و احداث پارک های محله ای در محله های مختلف شهری با امکانات توزیع خدمات شهری نظیر، باغ وحش، شهر بازی، کافی شاپ، اسکیت، پیست دوچرخه سواری و... به منظور تقویت بنیه اقتصادی و اجتماعی منطقه.

۹. گسترش و توسعه طراحی شهری و معماری، طراحی بدنه ها، نماهای فضاهای شهری، دیواره ها و جدارهای شهری، نظم بین نماها و اجزاء یک نما از لحاظ کیفیت، سازگاری و وحدت و... که این اقدام نه تنها موجب بهبود شهر بلکه توسعه اقتصادی و اجتماعی و جذب گردشگران و شهروندان خواهد شد.

۱۰. توسعه و احیای نظام های اجتماعی، اقتصادی، طبیعی، تاریخی و فرهنگی در شهر، مرمت ابنیه ها تاریخی و یادمان ها و آرامگاه های مشاهیر علمی و دینی برای بازدید شهروندان و گردشگران و داشتن الگو و ضوابط مناسب و استاندارد برای عناصر و به روز کردن بهبود سیمای شهر که همگی آنان موجب توسعه اقتصادی و اجتماعی در سطح شهرستان می شود.

۱۱. احداث و توسعه فضاهای زیرساخت های علمی، فرهنگی از جمله فرهنگسراها، تقویت سینماها، مراکز فرهنگی و هنری، برپای فروشگاهها، نمایشگاه های زنجیره ی آموزشی، خدماتی و رفاهی، کتاب فروشی، ملزومات فرهنگی، هنری و... به منظور بازدهی اقتصادی و اجتماعی.

به هر حال طی تحقیقات و پژوهش های که در زمینه ی توزیع خدمات شهری و عمران شهرها به عمل آمد نگارنده به این نتیجه رسید در اغلب کشورها ارتقا و کیفیت سطح توزیع خدمات شهری، ساختارهای زیربنایی، فناوری و تکنولوژی، منابع انسانی متخصص، بهبود شهرسازی، احداث صنایع خدمات شهری، داشتن ساختارهای چون منابع تاریخی، طبیعی، فرهنگی و... موجب توسعه شهرنشینی و بازدهی اقتصادی و اجتماعی در شهرهای کشور به ویژه کشور ایران می شود و به همین دلیل اکثر فعالیت های اقتصادی اعم از خدماتی، صنعتی و تولیدی به سبب قابلیت ها و ظرفیت های موجود خدمات شهری در شهرها شکل گرفته

است و بر عکس چنانچه در راستای توسعه پایدار شهری به مقوله ی توزیع خدمات شهری توجه نشود این بی توجهی یا کم توجهی مجریان و دست اندر کاران توسعه خدمات شهری و توسعه پایدار اقتصاد شهری را به ویژه در شهرهای مناطق محروم کشور از جمله شهر بروجرد با مشکلات اقتصادی و اجتماعی مواجه خواهد کرد.

نتیجه گیری

امروزه در کشورهای پیشرفته بیش از ۹۰٪ مردم در شهرها زندگی می کنند و کشورهای که قادر به فراهم سازی توزیع خدمات شهری مطلوبی با بازدهی و رویکرد اقتصادی در شهرهایشان باشند، می توانند یک زندگی مرفه توأم با خوشبختی برای شهروندان خویش فراهم سازند و در دنیای کنونی تمامی کشورهای جهان سوم و در حال توسعه برای تبیین توزیع خدمات شهری با این پدیده عمرانی دست به گریبان هستند. به همین منظور مدیریت شهری جهت بهبود شهر، توسعه اقتصادی و اجتماعی و رفاه حال شهروندان و گردشگران ناگزیر است برنامه ریزی دقیق و مطلوبی در قالب سرویس و توزیع خدمات شهری داشته باشد در غیر این صورت عدم توانایی دولت ها کشورهای مختلف به ویژه مدیریت خدمات شهری کشورها در توسعه همه جانبه و پایدار شهرها باعث ظهور پیامدهای ناخوشایند اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برای مردم خواهند شد.

برای تبیین نقش توزیع خدمات شهری در توسعه اقتصاد شهرهای ایران به ویژه شهر بروجرد عوامل مؤثری چون مدیریت خدمات شهری صحیح، افزایش سطح درآمد سرانه، طرح ها و ساخت های زیربنایی، مشارکت شهروندان، ترویج خدمات شهری، منابع طبیعی و مصنوعی، احیای ابنیه های تاریخی و یادمان های علمی، ادبی، مذهبی و نظیر اینها با رویکرد اقتصادی و اجتماعی ضروری می باشد. در راستای توزیع خدمات شهری مدیران و دست اندرکاران شهری با تبیین خدمات شهری و پتانسیل های موجود و با بهره گیری از تأمین و بهبود زیر ساخت ها و پروژه های زیربنایی، منابع انسانی، طبیعی، تاریخی، فرهنگی و... می توانند ضمن اشتغال زایی و درآمد زایی بخش عظیمی از مشکلات و معضلات پیش رو مدیران شهری را به لحاظ اقتصادی و اجتماعی مرتفع نمایند.

بنابراین در پایان مقاله نگارنده پیرامون موضوع تبیین نقش توزیع خدمات شهری در توسعه اقتصادی شهرها با توجه به مطالعه موردی شهر بروجرد به این نتیجه می رسد که بی تردید مقوله ی خدمات شهری با

رویکرد اقتصادی از مهمترین پدیده ها و مقولاتی است که نقش و ارتباط مستقیمی با توسعه یافتگی و پیشرفت کشور دارد و توسعه روز افزون شهرنشینی در سایه «خدمات شهری» از مشخصه های اساسی عصر معاصر است.

منابع

۱. اپ، تیرل وال «رشد و توسعه» ترجمه دکتر منوچهر فرهنگ، دکتر فرشید مجاور حسینی، ۱۳۷۸.
۲. «اداره کل خدمات شهری»، تهران، گزارش داخلی، شماره ۱۳۳، ۱۳۸۳.
۳. ادب، فیروز، «اقتصاد شهری»، تهران، دانشکده هنرهای زیبا دانشگاه تهران، چاپ اول، ۱۳۵۳.
۴. اسولون، «مباحثی در اقتصاد شهری»، ترجمه ی جعفر قادری و علی قادری، همدان انتشارات نور علم، ۱۳۸۶.
۵. اشرف، احمد، «شهرنشینی در ایران از دیدگاه جامعه شناسی تاریخی» تهران، ۱۳۵۸.
۶. برآبادی، محمود، «القبای شهر، مجموعه مقالات ماهنامه شهرداری ها» تهران، انتشارات سازمان شهرداری های کشور، چاپ اول، ۱۳۸۴.
۷. حسن پور، اکبر «مدلی عملی برای رهبری خدمتگزار» مجله تدبیر، شماره ۱۵۳، ۱۳۸۳.
۸. ریاحی، بهروز، «مدیریت کیفیت جامع در بخش عمومی»، تهران، مرکز آموزش و تحقیقات صنعتی ایران، ج ۱۳۸۱.
۹. رئیس دانا «بررسی های کاربردی توسعه و اقتصاد ایران»، تهران، انتشارات چشمه، چاپ اول، جلد اول، ۱۳۸۰.
۱۰. زاهدی اصل، محمد، «مبانی رفاه اجتماعی»، تهران، نشر دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۸۱.
۱۱. سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور، دفتر آموزش و مطالعات کاربری، «راهنمای جامع مدیریت شهری، مجموعه اصول، قوانین و مفاهیم مورد نیاز شهروندان»، تهران، تدوین معاونت آموزشی جهاد دانشگاهی.
۱۲. سایت رشد شبکه ملی مدارس، وزارت آموزش و پرورش، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی (www.roshd.ir)
۱۳. سالنامه مرکز آمار ملی ایران - لرستان .
۱۴. شریفیان ثانی، دکتر مریم «مشارکت شهروندی، حکمرانی شهری و مدیریت شهری»، فصلنامه مدیریت شهری شماره ۸، ۱۳۸۰.
۱۵. شکویی، دکتر حسین، «دیدگاه های نو در جغرافیای شهری»، تهران، انتشارات سمت، چاپ اول، جلد اول، ۱۳۷۳.
۱۶. شکویی، دکتر حسین، «جغرافیای شهری»، تبریز، دانشگاه تبریز، چاپ اول، ۱۳۴۸.
۱۷. شیعه، اسماعیل، «کارگاه برنامه ریزی شهری»، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور، چاپ پنجم، ۱۳۸۷.
۱۸. طاهری، دکتر شهنام، «توسعه اقتصادی و برنامه ریزی»، تهران، انتشارات آروین، چاپ اول، ۱۳۷۶.
۱۹. طرح جامع شهرستان بروجرد، ۱۳۸۳.
۲۰. عابدین در کوش، دکتر سعید، «درآمدی به اقتصاد شهری»، تهران، انتشارات مرکز نشر دانشگاهی، چاپ نهم، ۱۳۸۷.
۲۱. قره نژاد، ح، «مطالعه تأثیرگذاری تقاضا بر اقتصاد توریسم» مجموعه مقالات منتشره در ویژه نامه سمینار اصفهان و جاذبه های ایرانگردی و جهانگردی، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان اصفهان، ۱۳۷۷.
۲۲. کاستللو، فرانسیس، «شهرنشینی در خاورمیانه»، ترجمه پیران، پرویز و دیگران، تهران، انتشارات نی، چاپ اول، ۱۳۶۸.
۲۳. مهندسین مشاور پارس ویستا «تدوین سرانه های کاربری خدمات شهری»، تهران، انتشارات سازمان شهرداری های کشور، چاپ اول، ج ۱، ۱۳۸۰.

۲۴. مهندسان مشاور فرهاد، «معیارها و ضوابط ساماندهی صنایع و خدمات شهری»، تهران، انتشارات سازمان شهرداری های کشور، چاپ اول، ۱۳۸۱.

۲۵. نظریان، دکتر اصغر، «جغرافیای شهری ایران»، تهران، انتشارات پیام نور، ۱۳۷۴.

۲۶. هاشمی، سیدمناف، مهدی یحیی پور، «اصول و مبانی مدیریت خدمات شهری در شهرداری»، تهران، انتشارات سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور، چاپ اول، ۱۳۹۰.

27- cutt.jamse andvacmurry (2002) accountability and effectiveness evaluation in non-profetorjanizations.rouledje is an imprint of the taylorfrancis group.

28- denhardt. Robert adenhar .janet(2000)the new public service serving rather than steering. Public administration.